

INNOVATSIYALARNI QO`LLAB-QUVVATLASHNING MOLIYAVIY INSTITUTLARI: TEZKOR TAHLIL VA TAQQOSLAMA

G.M.Qudratova

Osiyo xalqaro universiteti, Buxoro

Hozirgi kunda innovatsion rivojlanish sohasidagi moliyaviy institutlar mamlakatlar iqtisodiyoti va ijtimoiy taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada innovatsion faoliyatni amalga oshirishda moliyaviy institutlarning ahamiyati, ularning tarixiy, joriy va kelajakdagi tendensiyalari, shuningdek, zamonaviy dunyoda o'zaro aloqalari bayon etiladi. Maxsus e'tibor O'zbekiston va boshqa rivojlangan davlatlar, masalan, AQSh, Yevropa Ittifoqi va Janubiy Koreya tajribalariga qaratiladi.

Hozirgi davrda innovatsiyalarni moliyalashtirish sohasida bir qator belgilarga ko'ra tasniflash mumkin. Innovatsion g'oyalarni moliyalashtirishda ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, davlat va xususiy sektorlarning roli hamda bozor dinamikasining ahamiyati mavjud. Ushbu omillarni inobatga olgan holda innovatsiyalarni moliyalashtirishning asosiy turlari quyidagi belgilarga ko'ra tasniflanishi mumkin:

Birinchi, **moliya manbalarining ta'rifi** bo'yicha tasniflanadi. Innovatsiyalarni moliyalashtirish manbalariga davlat moliyalashuvi, xususiy investorlar, jamg'armalar va xalqaro moliyaviy tashkilotlar kiradi. Aksariyat hollarda, davlat moliyalashtirishi innovatsion dasturlar va loyiha g'oyalarining harakatga keltirishi uchun asosiy vazifani bajaradi. Masalan, Innovatsion Rivojlanish Fondi davlat tomonidan taqdim etadigan moliyaviy resurslarni taqdim etib, taqdim etilayotgan g'oyalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu, xususan, ilmiy-tadqiqot loyihalarini moliyalashtirish va startaplarni rivojlantirishda ko'zga tashlanadi.

Ikkinchi, **moliya turi** bo'yicha tasniflash mumkin. Innovatsiyalarni moliyalashtirishda asosiy kategoriyalar sifatida grantlar, kreditlar, venture capital, angel investorlar va equity financing (kapital moliyalashtirish) foydalaniladi. Grantlar ko'pincha innovatsion g'oyalar va tadqiqotlar uchun moliyaviy yordam sifatida beriladi, bu esa loyiha risqini kamaytirishga va yangi g'oyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Kreditlar esa korxonalar va tadbirkorlik faoliyatlariga xos bo'lib, moliyaviy resurslar taqdim etish orqali innovatsiyalarni hayotga tatbiq etishga ko'mak beradi.

Uchinchi, **investitsiya darajasi** bo'yicha tasnif ham amalga oshiriladi. Bu darajalar erkin investitsiyalar, o'rta va uzoq muddatli investitsiyalarni o'z ichiga oladi. Erkin investitsiyalar, odatda, kichik startaplarni moliyalashtirishda

qo'llaniladi, ularning taraqqiyoti uchun juda muhimdir. O'rta muddatli investitsiyalar esa o'sayotgan bizneslar uchun zarur resursni taqdim etadi. Uzoq muddatli investitsiyalar ko'proq innovatsion dasturlarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, natijada katta hajmdagi moliyaviy mablag'larning qaytishini kutiladi.

Moliyaviy institutlar o'z faoliyatida risklarni boshqarish, investitsiyalarni taqsimlash hamda innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning asosiy vazifasi ilmiy va innovatsion tadqiqotlarni moliyalash orqali yangi g'oyalar va texnologiyalarni ishlab chiqishdir.

Venture Capital tushunchasi 20-asrning o'rtalarida AQShda yaratilgan. Ventures, odatda, startaplar va innovatsion g'oyalarni moliyalashtirishga qaratilgan. Dastlabki muvaffaqiyatlar, masalan, Apple va Microsoft kabi kompaniyalar o'zining moliyaviy dastaklari orqali innovatsion ekotizimni shakllantirdi. Ushbu tajriba boshqa mamlakatlarda, xususan, Yevropa va Osiyada muvaffaqiyatsiz bo'lmadi.

O'zbekistonda esa, moliyaviy institutlar 1990-yillarning boshida shakllanib, "O'zbekiston Innovatsion Rivojlanish Fondi" kabi tashkilotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu fond innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash va tadqiqotlarni moliyalashtirishda yordam beradi.

Hozirgi kunda ko'plab mamlakatlar, xususan, Skandinaviya mamlakatlari, AQSh va Yevropa Ittifoqida davlat va xususiy moliyaviy institutlar, xususan, venture capital firkalari, angel investorlar va boshqa moliyaviy institutlarning roli kuchaymoqda. Ular innovatsion dasturlarni amalga oshirishda muhim resurs sifatida xizmat qiladi. O'zbekistonda esa, hukumat innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy yordam keltirishda davom etmoqda. Markaziy bank va boshqa moliyaviy tashkilotlar innovatsiyalarga qaratilgan kreditlar va subsidiyalarni taqdim etmoqda.

Moliyaviy institutlarning kelajagi innovatsion g'oyalarni yanada kengaytirishga qaratilgan bo'lishi kutilmoqda. Yaqin kelajakda quyidagi tendensiyalar ko'zga tashlanadi. Bular jumlasiga moliyaviy texnologiyalarni joriy etish, bu orqali innovatsion moliyaviy xizmatlarni taqdim etishdan tortib, ta'minot zanjirlarini yanada samarali boshqarishga qaratilgan imkoniyatlar kiradi. Shuningdek, global hamkorlikni kuchaytirish va mukofotli dasturlar ni amalga oshirish orqali innovatsiyalarni rag'batlantirish maqsadida harakatlar ko'riladi.

O'zbekiston moliyaviy institutlar orqali innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashga muhim e'tibor qaratmoqda. Lekin, rivojlangan mamlakatlar bilan taqqoslaganda, bir qator farqlar mavjud. Rivojlangan mamlakatlarda venture va davlat fondlari ko'plab predmetlarga qaratiladi va xususiy sektor bilan keng hamkorlik qiladi. O'zbekistonda esa ko'proq davlat moliyaviy manbalariga tayaniladi.

Rivojlangan davlatlar moliyaviy institutlar orqali xalqaro hamkorlikni alohida ta'kidlaydi. O'zbekistondamiz esa bu jarayon hozirgina boshlangan va tavsiyalarga ega.

Moliyaviy institutlar innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ularning tarixi, joriy tendentsiyalari va kelajagi global darajada muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston rivojlangan mamlakatlar tajribalaridan foydalanuvchi jarayonlarni tezda rivojlantirishni boshlaydi, bu esa innovatsion g'oyalarni olishda alohida o'rin tutadi. Yana, kelajakda moliyaviy institutlarning roli innovatsion dasturlarda yanada kuchayishi, bu orqali iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishi kutilyapti.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Supiyevna, B. M. (2025). G'AZNACHILIK-DAVLAT MOLIYASINING ENG MUHIM BO'LAGI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(5), 117-123.
2. Supiyevna, B. M. (2025). BUDGETING IN THE PUBLIC SECTOR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(6), 90-95.
3. Sodiqova, N. (2025). METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' TECHNICAL THINKING IN ECONOMICS CLASSES. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 885-891.
4. Islomova, M., & Sodiqova, N. (2025). ILM-FAN VA TA'LIMDAGI INNOVATION RIVOJLANISHNING DOLZARB MUAMMOLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 300-307.
5. Bahodirovich, X. B., & To'rayevna, S. N. (2025). LOMBARD TASHKILOTLARI VA ULARNING XIZMATLARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 290-298.
6. Bahodirovich, X. B. (2025). XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB YURITISH SIYOSATI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(6), 210-215.
7. Ёкубов, А. Б., & Алимова, Ш. А. (2024). МАКРОЭКОНОМИКА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРИИ И СОВРЕМЕННОЙ ПРАКТИКИ.
8. Abidovna, A. S. (2025). INVESTMENT PROJECTS: ADVANCED MANAGEMENT AND EVALUATION. *SHOKH LIBRARY*.
9. Hakimovich, T. M. (2025). EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 112-121.
10. Hakimovich, T. M. (2025). O 'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG 'BATLANTIRISH UCHUN FOYDALANILADIGAN MOLIYAVIY VOSITALAR TAHLILI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 141-150.
11. Ibodulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

12. EI, I. (2025). MINTAQUALAR VA MA'MURIY HUDUDLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI INVESTITSIYA BILAN TA'MINLOVCHI IQTISODIY TIZIM SIFATIDA. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(6), 58-69.

13. Azimov, B. F., & Yodgorova, Z. Y. (2025). METHODS OF STUDYING THE STATE OF COMPETITION IN THE EDUCATIONAL SERVICES MARKET. *SHOKH LIBRARY*.

14. Azimov, B. F. (2025). INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASH XIZMATLARI: ISPANIYA, POLSHA VA BOLGARIYA TAJRIBALARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 12-23.

15. Raxmonqulova, N. O. (2025). DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY ON A GLOBAL SCALE AND THE EXPERIENCE OF COUNTRIES. *SHOKH LIBRARY*.

16. Қизи Рахмонқулова, Н. О. (2023). КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИНИНГ ҲУДУДЛАР ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. "Экономика и туризм" международный научно-инновационный журнал, 6, 14.

17. Shadiyev, A. X. (2025). DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM FOR ECONOMIC DISCIPLINES IN PRIVATE UNIVERSITIES. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(1), 389-396.

18. Shadiyev, A. X. (2025). METHODS OF TEACHING THE "ECONOMIC THEORY". *SHOKH LIBRARY*.

19. Zaripova, G., & Naimova, N. (2025). INFLYATSIYA VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 371-378.

20. Akbarovna, N. N. (2025). PROBLEMS OF INCREASING INVESTMENT ACTIVITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. *SHOKH LIBRARY*.

21. Jumayeva, Z. (2023). BASICS OF NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT. *Modern Science and Research*, 2(12), 296-300.

22. Bostonovna, D. Z. (2023). CONCEPTUAL BASIS OF IMPROVEMENT OF BANK AUDIT IN COMMERCIAL BANKS. *IMRAS*, 6(6), 118-124.

23. Tagayeva, R., & Bobojonova, M. J. (2025). BYUDJET, UNING SHAKLLANISHI VA TAQSIMLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(2), 387-393.

24. Bobojonova, M. J., & Toshev, M. H. (2025). JAHON BOZORIDA YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIYALASHTIRISH TENDENSIYASI: FAKTLAR VA KO 'RSATKICHLAR ASOSIDA TAHLIL. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 120-128.

25. Жумаева, З. К. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ ИНДУСТРИЙ КАК ФАКТОР РОСТА НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ОБЗОР ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.

26. Жумаева, З. К. (2024). Инвестиционная Активность Как Основной Элемент Организационно-Экономического Механизма Маркетинга Территории. *Miasto Przyszłości*, 55, 1411-1417.

27. Ibragimov, A. (2025). PROSPECTIVE WAYS OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT TO THE NATIONAL ECONOMY. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(1), 137-143.

28. Qahhorova, J., & Ibragimov, A. (2025). XORIJIY INVESTITSIYALAR AHAMIYATI, OMILLARI VA ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 4(2), 283-291.

29. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2025). ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ: УПРАВЛЕНИЕ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 81-87.

30. Игамова, Ш. З. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО развития ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. *Gospodarka i Innowacje.*, 43, 335-340.

31. Vaxtiyorova, J., & Djurayeva, M. S. (2025). BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA RAQOBATNING ROLI. *Modern Science and Research*, 4(2), 477-485.

32. Husenov, A., & Qudratova, G. (2025). RAQOBAT VA RAQOBAT STRATEGIYALARI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. *Modern Science and Research*, 4(2), 292-299.

33. Azimov, B. F., Maksudovich, A. Z., & Qudratova, G. M. (2025). THE IMPORTANCE OF INNOVATION IN ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION UNIVERSITIES. *SHOKH LIBRARY*.

34. Qudratova, G. M. (2025). THE EVALUATION OF UNIVERSITY COMPETITIVENESS: A REVIEW OF METHODOLOGIES. *SHOKH LIBRARY*.

35. Bahodirovich, K. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). RISK REGULATION IN BANKING SYSTEM. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 231-237.

36. Bahodirovich, X. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK TIZIMI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 396-404.

37. Bahodirovich, X. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY XIZMATLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 223-230.

38. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). OLIY TA'LIM MUASSASALARINING INNOVATSION FAOLIGINI OSHIRISH MINTAQANI IJTIMOY VA IQTISODIY YUKSALTIRISH GAROVI SIFATIDA. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 46-54.

39. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). ISPANIYADA INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASH SOHASIDAGI ILG 'OR TAJRIBALAR. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 24-35.

40. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASIDAGI IJTIMOY VA IQTISODIY HOLAT, HUDUDDA SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(5), 23-30.

41. Bahodirovich, K. B., & Mahmudovna, Q. G. (2025). TYPES OF CREDIT PRODUCTS. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 269-277.

42. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). OZBEKISTONDA INNOVATION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH STRATEGIYASI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(4), 36-45.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

43. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). INNOVATSION FAOLIYATNI QO 'LLAB-QUVVATLASHNING YEVROPA MAMLAKATLARI TAJRIBALARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(5), 35-44.
44. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). INNOVATSIYALARNI QO 'LLAB-QUVVATLASHNING TASHKILY TUZILMALARI: INFRATUZILMAVIY TASHKILOTLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(5), 25-34.
45. Azimov, B. F., Maksudovich, A. Z., & Qudratova, G. M. (2025). INNOVATIVE ACTIVITY AS A FACTOR IN ECONOMIC DEVELOPMENT. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(01), 453-459.
46. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BAZAVIY INNOVATSION STRATEGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 332-336.
47. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING MAZMUN-MOHIYATI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 162-166.
48. Azimov, B. F., Shadiyev, A. X., & Qudratova, G. M. (2025). TANNARX VA UNING IQTISODIY TAHLILDAGI ROLI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 86-93.
49. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). KORXONADA ISH HAQI TO'LASH TIZIMLARI VA SHAKLLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 279-285.
50. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY OF ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BUKHARA REGION. *International journal of artificial intelligence*, 4(10), 341-345.
51. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). OZINI OZI BANDLIGINI TAMINLASHNING ILGOR XORIY TAJRIBASI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 176-181.
52. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2024). ENTERPRISE MARKETING STRATEGY. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 259-265.
53. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). MONOPOLIYA VA ANTIMONOPOL SIYOSAT. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(2), 464-468.
54. Qudratova, G. M., & Sodiqova, N. T. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(2), 321-325.